

Lenkijos teisės aktų nuostatos dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjų pensinio amžiaus sutrumpinimo prieštarauja Sąjungos teisei

Ginčijamomis priemonėmis pažeidžiami teisėjų nepašalinamumo ir nepriklausomumo principai

2018 m. balandžio 3 d. įsigaliojo naujas Lenkijos Aukščiausiojo Teismo įstatymas (toliau – Aukščiausiojo Teismo įstatymas). Pagal šį įstatymą Aukščiausiojo Teismo teisėjų pensinis amžius buvo sutrumpintas iki 65 metų. Nauja amžiaus riba buvo taikoma šio teismo teisėjams nuo įstatymo įsigaliojimo dienos, įskaitant paskirtuosius iki tos dienos. Aukščiausiojo Teismo teisėjų įgaliojimų vykdymo sulaukus 65 metų amžiaus terminas galėjo būti pratęstas, tačiau reikėjo pateikti pareiškimą, kuriame nurodomas atitinkamo teisėjo pageidavimas toliau eiti pareigas, ir pažymą, patvirtinančią, kad sveikatos būklė leidžia jas eiti, taip pat gauti Lenkijos Respublikos Prezidento sutikimą. Duodamas šį sutikimą, Lenkijos Respublikos Prezidentas nebuvo saistomas jokių kriterijų, o jo sprendimui nebuvo taikoma jokia teisminė kontrolė.

Taigi pagal šį įstatymą pareigas einantys Aukščiausiojo Teismo teisėjai, sulaukę 65 metų iki to įstatymo įsigaliojimo dienos arba ne vėliau kaip 2018 m. liepos 3 d., turėjo išeiti į pensiją 2018 m. liepos 4 d., nebent jie ne vėliau kaip 2018 m. gegužės 3 d. pateikė minėtus pareiškimą ir pažymą, o Lenkijos Respublikos Prezidentas davė sutikimą, kad būtų pratęstas jų įgaliojimų vykdymo Aukščiausiąjame Teisme terminas.

2018 m. spalio 2 d. Komisija Teisingumo Teisme pareiškė ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo¹. Komisija mano, kad Lenkija, pirma, sutrumpindama pensinį amžių ir jį taikydama iki 2018 m. balandžio 3 d. į Aukščiausiąjį Teismą paskirtiems teisėjams ir, antra, suteikdama Lenkijos Respublikos Prezidentui diskreciją pratęsti Aukščiausiojo Teismo teisėjų teisminių įgaliojimų vykdymo terminą, pažeidė Sąjungos teisę².

2018 m. lapkričio 15 d. nutartimi Teisingumo Teismo pirmininkas patenkino Komisijos prašymą nagrinėti šią bylą pagal pagreigtą procedūrą.

Per teismo posėdį Komisija pažymėjo, kad nors šioje byloje ginčijamos Aukščiausiojo Teismo įstatymo nuostatos buvo pakeistos 2018 m. lapkričio 21 d. įstatymu, nėra aišku, ar šiuo pakeitimo įstatymu pašalinti tariami Sąjungos teisės pažeidimai, ir kad, atsižvelgiant į teisminės valdžios nepriklausomumo svarbą Sąjungos teisės sistemoje, bet kuriuo atveju išlieka suinteresuotumas, kad Teisingumo Teismas priimtų sprendimą šioje byloje.

¹ Be to, per laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūrą Komisija prašė Teisingumo Teismo, kol jis priims sprendimą, įpareigoti Lenkiją taikyti šias laikinas apsaugos priemones: 1) sustabdyti nacionalinių nuostatų dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjų pensinio amžiaus sutrumpinimo taikymą; 2) imtis visų priemonių, būtinų užtikrinti, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjai, kuriems skirtos ginčijamos nuostatos, galėtų toliau eiti tas pačias pareigas, turėtų tą patį statusą, teises ir darbo sąlygas, kaip ir iki Aukščiausiojo Teismo įstatymo įsigaliojimo; 3) nesiimti jokių priemonių skirti teisėjus į Aukščiausiąjį Teismą vietoj teisėjų, kuriems skirtos šios nuostatos, taip pat nesiimti priemonių skirti naują Aukščiausiojo Teismo pirmąjį pirmininką arba vietoj jo asmenį, kuriam būtų pavesta vadovauti Aukščiausiąjam Teismui iki naujojo pirmojo pirmininko paskyrimo; 4) ne vėliau kaip po vieno mėnesio nuo Teisingumo Teismo nutarties įteikimo, o toliau kas mėnesį pranešti Komisijai apie visas priemones, kurių imtasi siekiant visiškai įvykdyti šią nutartį. 2018 m. gruodžio 17 d. nutartimi Teisingumo Teismas visiškai patenkino Komisijos prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo iki sprendimo priėmimo šioje byloje (žr. pranešimą spaudai [Nr. 204/18](#)).

² ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnį.

Šios dienos sprendime Teisingumo Teismas visų pirma primena, kad Sąjungos teisė remiasi pamatine prielaida, pagal kurią kiekviena valstybė narė dalijasi su kitomis valstybėmis narėmis ESS 2 straipsnyje³ nurodytomis bendromis vertybėmis ir pripažįsta, kad kitos valstybės narės su ja dalijasi tomis vertybėmis. Ši prielaida suponuoja ir pateisina valstybių narių ir, be kita ko, jų teismų tarpusavio pasitikėjimą pripažįstant šias vertybes, tarp jų teisinės valstybės vertybę, kuriomis grindžiama Sąjunga, taigi ir laikantis Sąjungos, kuri jas įgyvendina, teisės.

Be to, nors valstybių narių teisingumo sistemos organizavimas priklauso šių valstybių narių kompetencijai, įgyvendinamos šią kompetenciją valstybės narės turi laikytis iš Sąjungos teisės kylančių įsipareigojimų. Vadinasi, valstybės narės turi numatyti teisių gynimo priemones, būtinas veiksmingai teisminei gynybai, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, Sąjungos teisei priklausančiose srityse užtikrinti. Konkrečiau kalbant, pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą kiekviena valstybė narė turi užtikrinti, kad institucijos, priskirtos prie jos teisių gynimo priemonių šiose srityse sistemos, kaip „teismai“, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, atitiktų tokios gynybos reikalavimus. Siekiant užtikrinti, kad tokia institucija, kaip Aukščiausiasis Teismas, suteiktų šią gynybą, itin svarbu, kad ši institucija išliktų nepriklausoma. Todėl Komisijos ieškinyje nurodytos nacionalinės teisės normos gali būti kontrolės, atliekamos atsižvelgiant į ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, dalykas.

Teisingumo Teismas toliau konstatuoja, kad būtina teisėjų laisvė nuo bet kokio išorinio poveikio ar spaudimo reikalauja tam tikrų garantijų, tarp jų nepašalinamumo garantijos, padedančių apsaugoti asmenis, kuriems pavesta užduotis priimti teismo sprendimus. Pagal nepašalinamumo principą, be kita ko, reikalaujama, kad teisėjai galėtų eiti savo pareigas, kol sulauks privalomo pensinio amžiaus arba kol baigsis jų įgaliojimai, jeigu nustatyta šių įgaliojimų trukmė. Nors šis principas nėra absoliutus, jo išimtys gali būti taikomos tik kai tai pateisinama teisėtais ir privalomaisiais pagrindais, laikantis proporcingumo principo. Nagrinėjamu atveju Aukščiausiojo Teismo teisėjų pensinio amžiaus sutrumpinimo priemonės taikymas šiame teisme pareigas einantiems teisėjams lemia šių teisėjų teisminių įgaliojimų vykdymo nutraukimą pirma laiko. Tokią priemonę leidžiama taikyti tik jei tai pateisinama teisėtu tikslu ir jei ji yra proporcinga šiam tikslui, su sąlyga, kad šis taikymas nesukelia teisės subjektams pagrįstų abejonių dėl to, ar atitinkamam teismui nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl jo neutralumo, kai susikerta interesai.

Teisingumo Teismas atmeta Lenkijos argumentą, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjų pensinis amžius buvo sutrumpintas iki 65 metų siekiant suderinti šį amžių su bendru visiems darbuotojams Lenkijoje taikomu amžiumi ir taip nustatyti optimalią šio teismo darbuotojų amžiaus struktūrą. Naujo Aukščiausiojo Teismo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, tai, kad buvo nustatytas naujas mechanizmas, kuris leido Respublikos Prezidentui savo nuožiūra nuspręsti dėl taip sutrumpinto teisėjų įgaliojimų vykdymo termino pratęsimo, ir aplinkybė, kad aptariama priemonė turėjo poveikį beveik trečdaliui pareigas einančių šio teismo narių, tarp jų to teismo pirmajai pirmininkei, kurios šešerių metų kadencija, garantuojama pagal Konstituciją, sutrumpėjo, gali sukelti didelių abejonių dėl tikrųjų šios reformos tikslų. Be to, ši priemonė neatrodo nei tinkama Lenkijos nurodytiems tikslams pasiekti, nei proporcinga. Todėl **Teisingumo Teismas konstatuoja, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjų pensinio amžiaus sutrumpinimo priemonės taikymas pareigas šiame teisme einantiems teisėjams nėra pateisinamas teisėtu tikslu ir kad ją taikant pažeidžiamas teisėjų nepašalinamumo principas, kuris yra neatsiejamas nuo jų nepriklausomumo.**

Teisingumo Teismas taip pat pažymi, kad pagal teismų nepriklausomumo ir nešališkumo garantijas reikalaujama, kad atitinkama institucija savo funkcijas vykdytų visiškai autonomiškai, būtų apsaugota nuo išorinio poveikio ar spaudimo, kurie gali kelti grėsmę jos narių nepriklausomam sprendimų priėmimui ir turėti įtakos jų sprendimams, būtų objektyvi ir neturėtų jokio suinteresuotumo bylos baigtimi. Šiuo klausimu jis nurodo, kad sąlygos ir procedūrinės taisyklės, kurių pagal naują Aukščiausiojo Teismo įstatymą turi būti laikomasi pratęsiant Aukščiausiojo Teismo teisėjo įgaliojimų vykdymo sulaukus įprasto pensinio amžiaus terminą, neatitinka tokių reikalavimų. Iš tiesų sprendimą dėl tokio pratęsimo turi priimti Respublikos Prezidentas, toks

³ Šioje nuostatoje, be kita ko, numatyta, kad Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises.

sprendimas yra diskrecinio pobūdžio, nes nenustatyti jokie objektyvūs ir patikrinami jo priėmimo kriterijai, ir jis neprivalo būti motyvuotas. Be to, toks sprendimas negali būti skundžiamas teismine tvarka. Beje, tais atvejais, kai Nacionalinė teisėjų taryba turėjo pateikti išvadas Respublikos Prezidentui prieš šiam priimant sprendimą, ji, nesant taisyklės, pagal kurią būtų įpareigota jas motyvuoti, paprastai tik pateikdavo arba visiškai nemotyvuotas išvadas, arba vien formaliai motyvuotas išvadas, nesvarbu, ar jos būtų teigiamos, ar neigiamos. Taigi tokios išvados negali padėti Respublikos Prezidentui objektyviai išsiaiškinti, kaip įgyvendinti jam suteiktą diskreciją du kartus, kiekvieną kartą – trejiems metams, duoti sutikimą toliau nuo 65 iki 71 metų amžiaus vykdyti Aukščiausiojo Teismo teisėjo įgaliojimus. Teisingumo Teismas daro išvadą, kad ši diskrecija gali sukelti pagrįstų abejonių, be kita ko, teisės subjektams dėl to, ar atitinkamiems teisėjams nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl šių teisėjų neutralumo, kai jų nagrinėjamoje byloje susikerta interesai.

PASTABA: Ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo valstybei narei, kuri neįvykdė iš Sąjungos teisės kylančių įsipareigojimų, gali pareikšti Komisija arba kita valstybė narė. Teisingumo Teismui konstatavus, kad įsipareigojimai neįvykdyti, atitinkama valstybė narė privalo nedelsdama įvykdyti šį sprendimą. Jeigu Komisija mano, kad valstybė narė neįvykdė sprendimo, ji gali pareikšti naują ieškinį dėl piniginių sankcijų taikymo. Tačiau, jei Komisijai nepranešama apie direktyvą į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas, jos prašymu Teisingumo Teismas gali paskirti piniginę sankciją jau pirmajame sprendime dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

[Visas sprendimo tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš sprendimo paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](#)“ ☎ (+32) 2 2964106